Socialstyrelsen

2026-11-02 Dnr: 3.1-51893/2026-1.

Avdelningen för kunskapsstyrning socialtjänst
Enheten kunskap om funktionshinder
Marika Habbe
Marika.habbe@socialstyrelsen.se

Utbildningsdepartementet

Skolenheten

u.remissvar@regeringskansliet.se
u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över Remiss av SOU 2026:37 Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola

Utbildningsdepartementets dnr: U2026/01238

Sammanfattning

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslagen som syftar till att skapa en likvärdig och språkutvecklande förskola för alla barn, men anser att förslaget om obligatorisk språkbedömning i svenska behöver övervägas ytterligare. Förslaget tydliggör kommunens ansvar för att bedömningen genomförs, men anger inte vem som ska utföra den eller vilken kompetens som krävs.

Socialstyrelsen vill särskilt uppmärksamma komplexiteten i att bedöma yngre barns språkutveckling, inte minst hos flerspråkiga barn. Det är viktigt att kunna skilja begränsade kunskaper i svenska till följd av otillräcklig språkexponering från språkliga svårigheter som kan bero på språkstörning eller annan utvecklingsrelaterad funktionsnedsättning. Dessa svårigheter yttrar sig ofta på liknande sätt, exempelvis genom ett begränsat ordförråd, svårigheter att förstå instruktioner eller att uttrycka sig språkligt, trots att de kan ha olika bakomliggande orsaker. En felaktig bedömning riskerar att leda till att insatserna inte motsvarar barnets behov.

Att främja barns färdigheter i svenska språket är betydelsefullt för deras möjligheter till utveckling och lärande. Både barnhälsovården och förskolan har viktiga roller i detta arbete. Inom barnhälsovården genomförs språkscreening vid 2,5–3 års ålder, och Rikshandboken i barnhälsovård ger stöd för hur flerspråkiga barns språkutveckling kan främjas. Det är därför angeläget att den föreslagna språkbedömningen ses i relation till befintliga insatser och att samverkan mellan barnhälsovård och förskola stärks.

Sammantaget anser Socialstyrelsen att det bör övervägas om nyttan av obligatoriska språkbedömningar överstiger nyttan av att prioritera övriga förslag för en likvärdig och språkutvecklande förskola. Ett sådant arbete skulle, i samverkan med barnhälsovården, kunna inriktas på att stärka barns språkliga miljö, erbjuda föräldraskapsstöd kring språkstimulans och informera vårdnadshavare om betydelsen av regelbunden vistelse i förskolan.

1.2.4 Förslag om språkutvecklande stöd i svenska i förskolan

Språkscreening genomförs i dag universellt inom barnhälsovården i samtliga regioner vid 2,5–3 års ålder. Syftet kan vara att identifiera barn med misstänkt språkstörning eller att uppmärksamma avvikande språkutveckling i bredare bemärkelse, oavsett bakomliggande orsak.

Språkutvecklingen under de tidiga småbarnsåren präglas av stor individuell variation. Många barn med försenad språkutveckling utvecklar spontant åldersadekvata färdigheter under förskoleåren. Longitudinella studier visar att tidiga språkliga svårigheter ofta är instabila, med både återhämtning och senare debut av svårigheter. Det är därför svårt att i treårsåldern tillförlitligt identifiera vilka barn som kommer att ha kvarstående språkliga svårigheter.

Inom barnhälsovården rekommenderas språkscreening av både en- och flerspråkiga barn. Forskning visar dock att screening av flerspråkiga barn inte alltid genomförs eller tolkas enligt gällande metoder. För att bedöma barnets språkutveckling behöver både modersmålet och svenskan beaktas. Barnets språkliga förmåga påverkas också av bland annat socioekonomiska förhållanden, vistelsetid i landet det bor i samt omfattningen och kvaliteten på exponeringen för respektive språk. Ett barn med begränsad exponering för svenska kan prestera lågt vid en språkbedömning på svenska trots en typisk utveckling på modersmålet. Hur sådana förhållanden ska beaktas i den föreslagna språkbedömningen behöver tydliggöras.

Att utforma tillförlitliga språkbedömningar för treåringar är således komplext, både när syftet är att identifiera språkliga svårigheter och när det handlar om att avgöra behovet av språkutvecklande stöd i svenska. Begränsade kunskaper i svenska till följd av otillräcklig språkexponering kan vara svåra att skilja från svårigheter orsakade av exempelvis språkstörning, autism eller intellektuell funktionsnedsättning. Flera av dessa tillstånd är ännu inte identifierade vid tre års ålder. Det finns därför en risk för felaktiga bedömningar och för att barn med olika behov inte får ändamålsenliga insatser.

Om Skolverket ges i uppdrag att utveckla ett nationellt bedömningsmaterial är det därför angeläget att arbetet sker i nära samverkan med expertis inom en- och flerspråkig språkutveckling samt testmetodik och psykometri. Det behöver också säkerställas att de som genomför och tolkar bedömningarna har tillräcklig kompetens, alternativt erbjuds relevanta kompetenshöjande insatser.

Värdet av att barn vid ungefär samma ålder genomgår både barnhälsovårdens språkscreening och en kommunal språkbedömning i svenska, med delvis olika syften, behöver övervägas. Den föreslagna obligatoriska språkbedömningen innebär dessutom ett mer formaliserat förfarande än den kontinuerliga uppföljning av barns utveckling och lärande som föreskrivs i förskolans läroplan. Bedömningens syfte, genomförande och förhållande till befintliga uppdrag behöver därför förtydligas. Forskning visar att det är komplext att bedöma aspekter av flerspråkiga barns språkliga förmåga i tidig ålder.

Sammantaget bör det övervägas om nyttan av obligatoriska språkbedömningar överstiger nyttan av att prioritera övriga förslag som syftar till att skapa en likvärdig och språkutvecklande förskola för alla barn. Ett alternativ är att i högre grad kartlägga barnets språkliga miljö, exponering för svenska och tillgång till adekvat språkstimulans, i stället för att bedöma barnets språkliga förmåga vid ett enskilt testtillfälle. Därmed flyttas fokus från individens prestation till de förutsättningar som ges för barnets språkutveckling.

Det är även av stor vikt att barnhälsovården och förskolan samverkar kring tidpunkten för språkbedömningar, resultaten av dessa och det stöd som enskilda barn kan behöva. Det finns en risk för överlappande insatser och dubbelarbete om barn i ungefär samma ålder behöver genomgå flera likartade språkbedömningar inom både kommunal och regional verksamhet, vilket även kan innebära en ökad belastning för barnet genom upprepade testtillfällen. I det nyligen publicerade *Nationellt hälsoprogram barn och unga 0–20 år. Kunskapsstöd: Utvecklingsuppföljning Del 2 (2026-8-10388)* rekommenderas samverkan mellan barnhälsovård och förskola kring barn med misstänkt eller konstaterad utvecklingsavvikelse. Samverkan föreslås även i promemorian *Ds 2026:17 Identifiering av barn i behov av stöd för att utveckla sina färdigheter i svenska språket*, vilket Socialstyrelsen tillstyrker i sitt remissvar.

En väl fungerande samverkan mellan de olika verksamheter som möter barn under de första åren stärker förutsättningarna för tidig upptäckt och ändamålsenliga insatser utifrån barnets behov. Barnhälsovården och förskolan kan bidra med kompletterande kunskaper om barnets hälsa, utveckling och vardag. Samverkan kan ske både på generell nivå och kring enskilda barn, med vårdnadshavares samtycke.

En kartläggning inom arbetet med det nationella hälsoprogrammet visar att det finns tydligt stöd för samverkan i såväl Rikshandboken i barnhälsovård som andra styr- och vägledningsdokument. Det finns dock behov av att utveckla mer likvärdiga, tydliga och praktiskt användbara former för samverkan. Ett fortsatt uppdrag till Socialstyrelsen skulle därför kunna omfatta kartläggning, utvärdering och utveckling av samverkansformer mellan barnhälsovård och förskola kring barn i behov av stöd för sin språkutveckling, oavsett bakomliggande orsak.

Beslut om detta yttrande har fattats av t.f. avdelningschef Johanna Kumlin. I den slutliga handläggningen har enhetschef Magnus Wallinder deltagit. Utredaren Marika Habbe har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Johanna Kumlin

Marika Habbe